

Laidiens: 09.12.2019., Nr. 247

Oficiālās publikācijas Nr.: 2019/247.1

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 184

Rīgā 2019. gada 27. novembrī

(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes
sēdes protokols Nr. 56 3. p.)

Grozījumi "Kredītriska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos"

*Izdoti saskaņā ar Kredītiestāžu likuma
34.² panta ceturto daļu un 55. pantu un
Finanšu instrumentu tirgus likuma
119.¹ panta trešo daļu un 122.¹ panta ceturto daļu*

Izdarīt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2019. gada 9. jūlija normatīvajos noteikumos Nr. 120 "Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi" (turpmāk – noteikumi) šādus grozījumus:

1. Izteikt 6.13. punktu šādā redakcijā:

"6.13. finanšu iestādes – kredītiestādes, krājaizdevu sabiedrības, līzinga sabiedrības, licencētie kredītu devēji un iespēju robežās citas iestādes, kas atbilst "Saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas NACE 2. red. "K" nozares "Finanšu un apdrošināšanas darbība" definīcijai;"

2. Papildināt noteikumus ar 6.14. punktu šādā redakcijā:

"6.14. pārējo terminu lietojums atbilst terminu lietojumam Kredītiestāžu likumā, Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, Regulā Nr. 575/2013, Regulā Nr. 680/2014, grāmatvedības standartos, Latvijas Bankas noteikumos, kas nosaka monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata sagatavošanu un procentu likmju pārskatu sagatavošanu un regulē Kredītu reģistra darbību, Komisijas normatīvajos noteikumos, kas nosaka iekšējās kontroles sistēmas izveidi un kapitāla un likviditātes pietiekamības novērtēšanas procesa izveidi, un Komisijas normatīvajos noteikumos par saistību neizpildes definīcijas piemērošanu un posteņu, kas saistīti ar īpaši augstu risku, noteikšanu."

3. Aizstāt 21. punkta ievaddaļā aiz vārdiem "šo noteikumu" skaitli "39" ar skaitli "54".

4. Izteikt 29. punktu šādā redakcijā:

"29. Iestāde ievieš vadības informācijas sistēmu, kas ļauj kvantitatīvi noteikt kredītriska apmēru un nodrošina kvalitatīvu, detalizētu un savlaicīgu informāciju par pārvaldāmo kredītu portfeļu struktūru, par klientiem, tajā skaitā par klientu savstarpējo saistību, informāciju, kas nodrošina personu, kas saistītas ar iestādi, identificēšanu, informāciju par dažādu kredītu koncentrāciju lielumu un limitu ievērošanu, kā arī datus par vēsturiskajiem

rezultātiem no kredītu atgūšanas un pārskatīšanas pasākumu piemērošanas (atgūšanas izmaksas, ilgums, faktiskā peļņa vai zaudējumi) pa kredītu veidiem."

5. Izteikt V nodaļu šādā redakcijā:

"V. Kredītu piešķiršana

Vispārīgās prasības

35. Iestāde nosaka un ievēro stingrus un skaidri definētus kredītu piešķiršanas kritērijus un limitus, kas nodrošina iestādes kredītriska politikas realizēšanu saskaņā ar kredītriska stratēģiju un ir piemērojami, vērtējot plānotā riska darījuma ietekmi uz iestādes kredītrisku un spēju to absorbēt. Kredītu piešķiršanas kritērijus un limitus nosaka katram kredītēšanas mērķa tirgum, izsniedzamo kredītu veidam (tajā skaitā nenodrošinātiem kredītiem), mērķim un kredītņēmēja kredīta atmaksas spējai (turpmāk – kredītspēja), tajā skaitā nosaka kredīta apmēra limitu attiecībā pret nodrošinājuma vērtību un pret kredītņēmēja ienākumiem. Iestāde regulāri veic kredītu piešķiršanas kritēriju atbilstības un efektivitātes novērtējumu.

36. Iestāde nodrošina, ka kredītriska vērtējums ietver kredītņēmēja kredītspējas un kredītrisku mazinošo faktoru, tajā skaitā nodrošinājuma (ja tāds ir), novērtējumu. Nodrošinājuma esamība neaizstāj kredītņēmēja kredītspējas novērtējumu un tai nepieciešamās informācijas saņemšanu.

36.¹ Iestāde nodrošina veiktā kredītspējas novērtējuma, kā arī lēmuma par kredīta piešķiršanu vai piešķiršanas atteikumu dokumentēšanu. Dokumentētie rezultāti ir pietiekami, lai pamatotu priekšlikumu apstiprināt vai noraidīt kredīta līguma slēgšanu.

37. Iestāde nosaka pieļaujamo maksimālo kredīta atmaksas termiņu dažādu veidu kredītiem, izņemot pārsnieguma kredītus, atjaunojamos kredītus, kredītlīnijas un norēķinu karšu kredītus vai līdzīgus produktus, kuru izsniegšanu un atmaksu nenosaka konkrēts iepriekš saskaņots atmaksas grafiks, kā arī to izsniegšana vai dzēšana ir iespējama visu līguma attiecību periodu noteikta limita ietvaros, (turpmāk visi kopā – pārsnieguma kredīti). Fiziskajai personai izsniegtā hipotekārā kredīta maksimālais atmaksas termiņš ir 30 gadi, bet patēriņa kredīta (tajā skaitā finanšu līzinga darījumiem) maksimālais atmaksas termiņš ir septiņi gadi.

38. Iestāde nosaka kārtību, kādā tiek pieņemts lēmums par kredīta piešķiršanu un kādā kredītņēmējs veic maksājumus, šā lēmuma pieņemšanai nepieciešamos dokumentus un informāciju, kā arī valdes, izveidoto komiteju (kredītkomitejas) un kredītu piešķiršanā iesaistīto darbinieku pilnvaras un atbildību kredītu piešķiršanā, tajā skaitā tādā kredītu piešķiršanā, kas notiek, izmantojot automatizētus lēmumu pieņemšanas procesus.

39. Ja iestāde piedalās sindicētā kredīta piešķiršanā, tā pirms lēmuma par kredīta piešķiršanu pieņemšanas neatkarīgi no galvenā sindicētā kredīta pārvaldītāja veiktās analīzes veic kredītriska un kredīta noteikumu analīzi.

40. Iestāde, izsniedzot kredītu, slēdz ar kredītņēmēju līgumu, kurā norāda kredīta mērķi, apmēru, izsniegšanas un atmaksāšanas kārtību, procentu likmi un procentu aprēķināšanas kārtību, kredīta nodrošinājumu un citus nosacījumus.

41. Piešķirot kredītu, iestādei ir pienākums pirms līguma noslēgšanas iepazīstināt kredītņēmēju ar patiesu un pilnīgu informāciju par visiem līguma nosacījumiem un riskiem, tajā skaitā:

41.1. ar kredītņēmēja regulārā maksājuma, kas saistīts ar kredīta atmaksu, struktūru (kredīta pamatsummas un procentu maksājumi) un apmēru;

41.2. ja kredītlīgums ir ar mainīgo procentu likmi, brīdināt par riskiem, kas saistīti ar procentu likmju pieauguma ietekmi uz kredītņēmēja veicamo kredītmaksājumu apmēru, sniedzot aprēķina piemērus, kas ilustrē, kā procentu likmes pieaugums var ietekmēt parāda apkalpošanas izdevumu apmēru un to attiecību pret kredītņēmēja ienākumiem;

41.3. ja kredīta valūta un kredītņēmēja ienākumu valūta nesakrīt, brīdināt pret valūtas risku neapdrošinātu kredītņēmēju par riskiem, kas saistīti ar minēto valūtu kursu iespējamām izmaiņām kredītņēmējam nelabvēlīgā virzienā, un šādu izmaiņu ietekmi uz veicamo maksājumu apmēru, salīdzinot ar situāciju, kad kredītņēmēja ienākumu valūta sakrīt ar kredīta valūtu. Iestāde iepazīstina šādu kredītņēmēju ar aprēķina piemēriem, kuri ilustrē, kā kredīta valūtas kursa izmaiņas var ietekmēt parāda apkalpošanas izdevumu apmēru un to attiecību pret kredītņēmēja ienākumiem. Ja kredītņēmēja ienākumu valūtas kurss ir piesaistīts kredīta valūtas kursam, iestāde skaidro valūtu piesaistes noteikumus;

41.4. ja kredītņēmējs ir finanšu iestāde, apdrošināšanas sabiedrība vai cits finanšu tirgus dalībnieks, kuram ir pietiekamas zināšanas un pieredze finanšu risku pārvaldībā, iestāde var samazināt sniedzamās informācijas apjomu, ja kredītņēmējs tam piekrīt.

42. Izmantojot kredītu piešķiršanai ar tehnoloģijām saistītus automatizētus risinājumus (turpmāk – automatizēti risinājumi), iestāde:

42.1. paredz nosacījumus automatizētu risinājumu izmantošanas procesam, tostarp nosaka produktus un limitus, kuriem atļauta automatizēta lēmumu pieņemšana, ņemot vērā iestādes automatizēto risinājumu iespēju robežas;

42.2. savās riska pārvaldības un kontroles sistēmās pienācīgi iekļauj riskus, kas saistīti ar automatizēto risinājumu izmantošanu, paredzot atbilstošus kontroles mehānismus to ierobežošanai, piemēram, agrīnās brīdināšanas kritērijus un kritērijus automatizētu risinājumu darbības apturēšanai;

42.3. spēj izskaidrot izmantoto automatizēto risinājumu pamatā esošo modeli un nodrošina tā izsekojamību un stabilitāti;

42.4. regulāri uzrauga automatizēto risinājumu darbības rezultātus un salīdzina to faktisko sniegumu ar modelēto sniegumu lēmumu pieņemšanas brīdī;

42.5. pienācīgi dokumentē un periodiski pārskata ar tehnoloģijām saistītos automatizētos procesus un modeļus.

Kredītņēmēja kredībspējas novērtēšana

43. Šie noteikumi nosaka minimālās prasības kredītņēmēja kredībspējas vērtēšanai. Iestāde var piemērot arī stingrākas prasības.

44. Kredītņēmēja ienākumus uzskata par galveno kredīta atmaksas resursu, savukārt nodrošinājums vai citi riska mazināšanas faktori nodrošina papildu aizsardzību.

45. Kredītņēmēja kredībspējas vērtējums ietver vismaz šādas informācijas analīzi: kredīta mērķis, kredītņēmēja finanšu stāvoklis un tā ilgtspēja, kredīta atmaksas avoti, riski, ko kredītņēmējs jau ir uzņēmis, risku kopējais apjoms un jutīgums pret izmaiņām ekonomikā, kredītņēmēja finansiālā līdzdalība kredīta mērķa finansēšanā, kredīta nodrošinājums.

46. Iestāde izstrādā iekšējo kārtību par kredītņēmēja kredībspējas novērtēšanai izmantojamās informācijas apjomu un detalizācijas pakāpi, ņemot vērā izsniedzamā kredīta apmēru un veidu. Ja kredītņēmējs ir atzīstams par patērētāju Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē, iestāde ņem vērā arī Patērētāju tiesību aizsardzības

likumā noteiktās prasības. Kredītņēmēja kredīspējas novērtēšanai izmantojamā informācija ietver datus par kredītņēmēja ienākumiem, saistībām un ar tām saistītiem maksājumiem, un tā ir pamats turpmākajam lēmumam par kredīta piešķiršanu.

46.¹ Kredītņēmēja kredīspējas novērtēšanai šo noteikumu 46. punktā minēto informāciju iegūst no kredītņēmēja un iestādes iekšējiem un ārējiem (Kredītu reģistrs, kredītinformācijas biroji, Valsts ieņēmumu dienests, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra un citas datubāzes) avotiem.

46.² Iestāde pieprasa kredītņēmējam apliecināt kredīta pieteikumā sniegtās informācijas pareizību un pilnīgumu.

46.³ Iestāde iespēju robežās pārliecinās par kredītņēmēja sniegtās informācijas pareizību un pilnīgumu.

46.⁴ Informācija par kredītņēmēja, kas ir patērētājs, ienākumiem ir uzskatāma par pietiekamu, ja tā atbilst Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un šo noteikumu prasībām.

46.⁵ Informācija par kredītņēmēja saistībām un ar tām saistītiem maksājumiem ir uzskatāma par pietiekamu, ja sniedz atbilstošu priekšstatu par kredītņēmēja ikmēneša maksājumu apmēru, ņemot vērā kredītinformācijas biroju un Kredītu reģistra informāciju, kā arī kredītņēmēja sniegto informāciju. Ja kredītņēmēja norādītais saistību vai kredītmaksājumu apmērs mēnesī ir lielāks par to, kādu iestāde noteikusi, ņemot vērā pieejamo informāciju ārējās un iekšējās datubāzēs, izvērtējot kredītņēmēja kredīspēju, iestāde ņem vērā kredītņēmēja norādīto informāciju.

47. Kredītņēmēja, kas ir patērētājs, kredīspējas vērtējumā iestāde izmanto vismaz šādus rādītājus:

47.1. parāda apkalpošanas izdevumu attiecību pret ienākumiem (*debt service to income ratio*, turpmāk – DSTI), kuru aprēķina šādi:

$$DSTI = \frac{DS}{I},$$

kur:

DS ir kredītmaksājumu finanšu iestādēm kopējais apmērs mēnesī gan par kredītu, kuram kredītņēmējs ir pieteicies, gan par kredītņēmēja pārējiem kredītiem, tajā skaitā piešķirtajiem un vēl neizmantotajiem kredītiem, tostarp pārsnieguma kredītiem, bet atskaitot kredītmaksājumus par parādsaistībām, kuras tiktu dzēstas plānotā kredīta piešķiršanas rezultātā.

Kredītmaksājumu finanšu iestādēm kopējo apmēru veido pamatsummas atmaksa, procentu maksājumi, komisijas un citi regulārie maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saskaņā ar kredītesšanas līgumiem. Kredītmaksājumu finanšu iestādēm kopējais apmērs mēnesī tiek iegūts, summējot visu kredītu kredītmaksājumu apmēru. Kredītmaksājuma noteikšanai iestāde izmanto visu savā rīcībā esošo informāciju, kas iegūta no šo noteikumu 46.¹ punktā minētajiem avotiem. Iestāde var palielināt novērtējamā kredītmaksājuma apmēru, salīdzinot ar kredītmaksājuma apmēru atbilstoši kredītņēmēja sniegtajai informācijai, ja iestāde to uzskata par pamatotu, balstoties uz iestādes iekšējo kārtību kredītņēmēja kredīspējas novērtēšanai.

Iestāde iekšējā kārtībā nosaka pietiekami konservatīvus pieņēmumus par citu finanšu iestāžu izsniegto kredītu procentu likmēm. Iestāde analizē kredītņēmēja kredīspēju, ņemot vērā iespēju, ka mainīgās kredīta procentu likmes var būtiski mainīties kredītņēmējam nelabvēlīgā virzienā. Kredīta un kredītņēmēja ienākumu valūtu nesakritības gadījumā iestāde kredītņēmēja kredīspējas analizē papildus ņem vērā iespējamo valūtu kursu maiņu kredītņēmējam nelabvēlīgā virzienā.